

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

NIZOMIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

MATEMATIKA VA INFORMATIKA FANLARINING O'QITISH ISTIQBOLLARI

*Respublika miqyosidagi ilmiy-amaliy anjuman
materiallari to'plami*

TOSHKENT – 2024

TA'LIM JARAYONIDA PEDAGOGIK ETIKA VA PSIXOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISH USULLARI

Abdullayeva Uljalg'as Tulegen qizi

Chirchiq davlat pedagogika universiteti o'qituvchisi

Pedagogik etika va psixologik madaniyat — ta'lim jarayonining asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Pedagogik etika o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasidagi munosabatlarda axloqiy me'yorlarga rioya qilishni, shuningdek, o'quvchilarga nisbatan hurmat va adolatli munosabatda bo'lishni talab etadi. Psixologik madaniyat esa o'qituvchining o'z his-tuyg'ularini boshqarish va o'quvchilarning psixologik holatini anglashni o'z ichiga oladi. Ushbu maqolada pedagogik etika va psixologik madaniyatni shakllantirish usullari, ular orqali ta'lim jarayonini samaradorligini oshirish yo'llari ko'rib chiqiladi.

Pedagogik etika va psixologik madaniyat masalalari bo'yicha ko'plab tadqiqotlar olib borilgan. Tadqiqotchilar ta'kidlashicha, pedagogik etikaga rioya qilish o'qituvchining o'z shaxsiy qadr-qimmatini va o'quvchilar bilan muloqotda ishonchni oshiradi. Psixologik madaniyat esa o'qituvchilarni o'quvchilarning ehtiyoj va his-tuyg'ularini yaxshiroq tushunishiga yordam beradi. Bu tadqiqotlarda asosan pedagogik etika va psixologik madaniyatning quyidagi usullar orqali rivojlantirilishi ko'rsatilgan:

1. Etik me'yorlar va qoidalarni ishlab chiqish – O'qituvchilar uchun kasbiy faoliyatda axloqiy qoidalarga rioya qilish va o'zlarini boshqarish bo'yicha maxsus yo'riqnomalar ishlab chiqiladi.
2. Psixologik treninglar va seminarlar tashkil etish – O'qituvchilar uchun o'z his-tuyg'ularini tushunish va boshqarishga yo'naltirilgan treninglar o'tkazish samarali usul hisoblanadi.
3. Refleksiya va o'z-o'zini baholash – Har bir darsdan so'ng o'qituvchilar o'z faoliyatlarini tahlil qilib, kamchilik va muvaffaqiyatlarini aniqlaydilar. Bu ularning o'z ustida ishlashlariga yordam beradi.

Pedagogik etika va psixologik madaniyatni shakllantirishning bir qator usullari mavjud bo'lib, ularning har biri ta'lim jarayoniga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Birinchi navbatda, pedagogik etika o'qituvchilarni o'quvchilarga hurmat bilan munosabatda bo'lishga undaydi, bu esa sinfdagi o'quv muhitini yaxshilaydi. Muloqot madaniyatini rivojlantirish orqali o'qituvchilar sinfdagi ijobiy ijtimoiy-psixologik muhitni yaratishi mumkin. Psixologik treninglar va rolli o'yinlar o'qituvchilarni o'quvchilar bilan samarali aloqada bo'lish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalar bilan ta'minlaydi. Refleksiya esa pedagoglarning kasbiy rivojlanishiga yordam beradi.

Tadqiqotlar va amaliy tajribalar shuni ko'rsatadiki, ta'lim jarayonida pedagogik etika va psixologik madaniyatni shakllantirish o'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasidagi munosabatlarni yaxshilaydi, ta'lim sifatini oshiradi hamda o'quvchilarning bilim olish jarayoniga qiziqishini kuchaytiradi. Pedagogik etika va psixologik madaniyat rivojlangan o'qituvchilar ta'lim jarayonini yanada ijobiy muhitda olib boradilar, bu esa o'quvchilarning darslarga jalb etilishini oshiradi.

Pedagogik etika va psixologik madaniyat ta'lim jarayonining ajralmas qismi hisoblanadi. O'qituvchilarning pedagogik etikaga va psixologik madaniyatga ega bo'lishi ularning kasbiy faoliyatida samaradorlikni oshiradi. Ta'lim jarayonida pedagogik etika va psixologik madaniyatni shakllantirish usullari samarali qo'llanilganda, o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasida ijobiy munosabatlar shakllanadi va bu jarayon o'quvchilarning ta'lim olishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi. Shu sababli, ta'lim tizimida pedagogik etika va psixologik madaniyatni shakllantirish bo'yicha maxsus dasturlarni joriy qilish o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Абдуллаева У. Т. (2022). Умумий ўрта таълим мактабларида қардош халқлар адабиётини қийосий ўқитишнинг илмий - назарий асослари. Globallashuv davrida tilshunoslik, 1(5), 272-274.

2. Абдуллаева У. Т. (2021). Туысқан халықтар әдебиетін оқыту. Современный образовательный потенциал и достижения, 1(3), 9-11.

3. Абдуллаева У. Т. (2021). Мектеп оқушыларына еліктеу сөздер туралы түсінік тақырыбын өтуде резюме технологиясын қолдану. Кластер педагогического образования проблемы и решения, 1(2), 1181-1183.

4. Kuralov, Y. A., (2021). Elektron ta'lim texnologiyasi. Academic research in educational sciences, 2(3), 787-790

INNOVATION G'OYALARNI QO'LLAB KUVVATLASHDAGI AYOL O'KITUVCHILARNING ROLI

Ashurova Zebiniso

Uzbekiston-Finlandiya instituti "Matematika" kafedrasida dotsenti

O'zim shu toifadan bo'lsamda, ayol iqlimini hayrat bilan kuzataman. Ollohning betakror mo'jizasi u! Ayol sirli bir kitob, varaqlagan saring qiziq xususiyatlari chiqaveradi. Yil fasllari faqat to'rtta bo'lsa ayolning esa ming bitta fasli bor. Uni butkul tushunib yetgan odam yo'q bu dunyoda! Uni tomosha qilib zerikkan inson yo'qdir yer yuzida!

Uni ishi tushmagan kishi yo'q! Uni suymagan, u deb kuymagan erkak zoti yo'q. Ayolni tushunish o'zi bir ilm. Bu ilmga yetishganlar qancha ko'paysa, baxtli ayollar soni shuncha ko'payajakdir.

Ayol atrofdagilaridan katta xarajat, ulkan fidoiylilikni so'ramaydi, unga mehr bilan tikilib qo'ysangiz va "borligingiz qanday yaxshi-ya" degan lutfni astoydil aytib qo'ysangiz bo'ldi. Ayol chor tarafga mehrini, mehnatini, husnini, jonini ayamay sochib boradi, ammo hargiz ta'na qilmaydi, qaytim so'ramaydi. U butun dunyo unga mukofot tutib tursa qaramasligi, uning sha'niga oltin haykallar o'rnatmasalar sevinmasligi mumkin. Uning ismi va mijozi ayol, uning baxti o'sha iqlimni asray bilishida. Tani joni sog' bo'lsa, olov yoqasida o'z o'chogi boshidan chakqa o'tmaguday o'z boshpanasi, bir kaft bo'lsada unga nenidir ilinib, unga intilib eshikdan kirib keladigan turmush o'rtog'i, qizdir, o'g'ildir, yoqasidan chirmashib turadigan bir jon parchasi bor bo'lsa, ayolning vujudini to'ldirib, tindirib turadigan baxti shu.

Yurtimizning ayollari hayotning barcha sohalarida – ishlab chiqarish, qishloq xo'jaligi, tadbirkorlik, ta'lim –tarbiya, tibbiyot, madaniyat va san'at soxalarida faol ishtirok etmokda. Ular kelajagi buyuk O'zbekiston respublikamiz ayollariga bildirilgan yuksak ishonchga munosib javob berib, barkamol avlodni tarbiyalashdagi asosiy vazifani sharaf bilan ado etayaptilar. Zero, vatanimizda fidoiy, el-yurt ravnaqi uchun sidqidildan mehnat qilayotgan xotin-qizlar ko'pchilikni tashkil qiladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining bir qator qarorlarida yuqori malakali kadrlar tayyorlash, ilm fanning nufuzini oshirish, professor o'qituvchilarning sharaflari mehnatini qadrlash, kadrlar intellektual salohiyatini mustaqamlash, uni tashkillashtirish va boshqarish tizimini takomillashtirish, Samarqand davlat universitetining moddiy-texnika bazasini tubdan yaxshilash, uning xorijiy davlatlardagi nufuzini ko'tarish, iktidorli yoshlarni ilm-fanga jalb qilishga keng yo'l ochib bermoqda. Buyuk faylasuf Konfusiy va uning izdoshlari inson shaxsining mazmuni, mohiyati, shakllanishi va rivojlanishiga doir quyidagi qimmatli fikrlarni bildirganlar: "Insondagi ezgulik manfaatlar uchun orttirilgan fazilatdir. Xozirgi inson tug'ulishidan boshlab foyda olishga intiladi. Bu shunga olib keladiki, kishilar o'zaro raqobatlashadilar bir birlariga yon bermaydilar. Shuning uchun ham, tarbiya yo'li bilan inson tabiatini o'zgartirish yaratilgan qoidalar asosida ta'lim berib, ularni adolatlilikka va ma'suliyatlilikka o'rgatish lozim".

MUNDARIJA

Mualliflar	Mavzu	Sahifa
Kerbenev K., Barakayev M., Hamroyeva Z.	Ta'lim samaradorligini oshirishda uni oldindan rejalashtirish va loyihalashning o'rni	3
Maxmudova D., Urinbayeva Z.	Matematika fanini o'qitishda elektron ta'limning o'rni va ahamiyati (timss xalqaro baholash dasturi misolida)	8
Fayziyeva M.R.	Ta'limda sun'iy intellektning imkoniyatlari	10
Юнусова Д.И.	Информационная форма в обучении студентов – требование времени	12
Abdullayeva U.T.	Ta'lim jarayonida pedagogik etika va psixologik madaniyatni shakllantirish usullari	15
Ashurova Z.	Innovatsion g'oyalarni qo'llab kuvvatlashdagi ayol o'kituvchilarning roli	16
Avalboyeva M.Q.	Maktablarda ekvivalentsiz leksik birliklarni o'qitish orqali o'zga madaniyat haqidagi bilimlarni oshirish	18
Saidvaliyeva D.R.	Uzluksiz ta'limda gumanitar fanlarni o'qitishning zamonaviy tendensiyalari va istiqbollari	20
Djurayeva S.I.	Axborot kompetentligini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning qo'llanilishi	22
Ergashev B.N.	Pedagogika fanining rivojlanishida duch keladigan muammo va ularning yechimlar	24
Ergashev N.G'.	Muxandislik yo'nalishi talabalarini innovatsion faoliyatga iyerarxik yondashuv asosida o'qitishni amalga oshirish texnologiyasi	26
Barotov M.U., Prlijev B.A.	Fizika fanini o'qitishda interaktiv dasturlar va fanlararo aloqadorlikni o'rni	29
Husanova S.H.	Uzluksiz ta'limda dasturlash tillari o'qitishda hisoblash tafakkuridan foydalanishning zamonaviy tendensiyalari	31
Itolmasova Z.	Ta'limni rivojlantirishning asosiy tendensiyalari	34
Jamolova Z.F.	Uzviy ta'limda ingliz tili fani orqali bolalarda liderlik qobiliyatlarini rivojlantirishning zamonaviy tendensiyalari	35
Жураев Б.Б.	Оценивание самостоятельного обучения учащихся в кредитно-модульной системе	38
Kadirova F.F.	The role of online platforms and applications in foreign languages education	39
Kadirova F.X., Toshbulova SH.	The usage of language learning apps in teaching foreign languages	41
Po'latov S.P.	O'qituvchi boshchiligida bajariladigan o'quv ishlar metodlari	43
Raximov S.Z., Rasulov U.M., Orziqulova G.O.	Uzluksiz ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarning o'rni	45
Safayev I.U.	Fizikaning "optika" bo'limini noan'anaviy o'qitishning nazariy asoslari	49
Xakimova L.Yu.	Umumta'lim maktablari ta'lim muhitida o'quvchilarning bilish ko'nikmalarini shakllantirish kategoriyalari (tamoyillari, bosqichlari)	53
Zikiryayev SH.X., Bekmurodova M.A.	Kimyoviy jarayonlarni o'rganishda noxiziqli differensial modellarning tadbiqi	54